

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 11/3 2018 s. 1264-1283, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLARININ PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMI DAVRANIŞI OLAN ÖĞRENCİLERLE YAPTIKLARI ÇALIŞMALAR

Aykut GÜNLÜ*

Diğdem Müge SİYEZ**

Geliş Tarihi: Nisan, 2022

Kabul Tarihi: Temmuz, 2022

Öz

Mevcut araştırmanın amacı, okul psikolojik danışmanlarının problemlı internet kullanımı davranışı sergileyen öğrencilere yönelik olarak verdikleri hizmetlere ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırma nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik araştırma deseninde tasarlanmıştır. Araştırmaya ölçüt örnekleme yöntemi ile seçilmiş 20 okul psikolojik danışmanı dâhil edilmiş olup, elde edilen verilerin analizi içerik analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre psikolojik danışmanların en çok kullandığı yaklaşımın çözüm odaklı yaklaşım olduğu ve en çok kullanılan tekniğin ise yüzleştirme olduğu belirlenmiştir. Ayrıca okul psikolojik danışmanlarının öğrenciyle ve aileyle işbirliği yapmakta zorlandıkları saptanmıştır. Bu nedenle ailenin sürece sağlıklı bir şekilde dâhil edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca okul psikolojik danışmanlarının verdikleri hizmetlerin büyük bir bölümünün seminerler ve birincil önleyici hizmetlere dayalı genel bilgilendirme ve farkındalık temelli çalışmalardan oluştuğu saptanmıştır. Bu sonuç problemlı internet kullanımına yönelik müdahale programlarına ihtiyaç duyulduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Problemlı internet kullanımı, okul psikolojik danışmanı, fenomenolojik araştırma.

THE EXPERIENCES OF STUDIES SCHOOL PSYCHOLOGICAL COUNSELORS WITH STUDENTS WITH PROBLEMATIC INTERNET USE BEHAVIORS

Abstract

The aim of the present study is to determine the opinions of school counselors about the services they provide for students with problematic internet use behavior. The research was designed in the phenomenological research design, and 20 participants selected by criterion sampling method in the research. The data has been reported by the qualitative analysis method. According to the results obtained, it has been determined that the most used approach by psychological counselors is the solution-oriented approach. School psychological counselors prefer this approach because it is economical

* Öğr. Gör. Dr.; Pamukkale Üniversitesi, Tavas Meslek Yüksekokulu, agunlu@pau.edu.tr

** Prof. Dr.; Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik ABD., didem.siyez@gmail.com

Araştırmanın Etik Kurulu İzni: Araştırma verileri 2020 yılından önce toplanmıştır.

in terms of time. In addition, it was determined that psychological counselors had difficulties in cooperating with students and families. For this reason, it is thought that the family should be included in the process in a healthy way. In addition, it has been determined that most of the services provided by school psychological counselors consist of general information and awareness-based studies based on seminars and primary preventive services.

Keywords: Problematic internet use, school counselor, client, qualitative research.

Giriş

İnternet, Türkiye’de 1980’li yıllarda özel kurum ve şirketlerde kullanılmaya başlamıştır. Günümüzde ise teknolojinin gelişmesi ile birlikte internete ulaşımının ucuz ve kolay olması dolayısıyla hayatımızın her alanına girmiştir. İnternetin hayatımızdaki kullanım oranı da her geçen yıl artış göstermektedir. Türkiye İstatistik Kurumu ([TUİK], 2021) verilerine göre hanelerde internet erişiminin 2004 yılında %7 iken, 2021 yılında %89,9; internet kullanımının ise 2004 yılında %18,8 iken, 2021’de %90,7 olduğu tespit edilmiştir. İnternetin hayatımızda her geçen gün birçok alanda yaygın kullanımı internette geçirilen sürenin de artmasına neden olduğu görülmektedir. Ayrıca internetin taşınabilir cihazlarda da kullanımının ve erişilebilirliğinin artması internetin kullanımının zaman ve mekân sınırlamasından kurtardığı görülmektedir (Canas ve Estevez, 2021). İnternetin zaman ve mekân sınırı olmaksızın kullanım imkânının olması beraberinde internetin aşırı ve kontrolsüz kullanımını ortaya çıkarmıştır. Bu durum ise problemleri internet kullanımını beraberinde getirmiştir.

Alanyazında internetin olumsuz, sorunlu ve sağlıksız kullanımını tanımlamak için bilim insanlarının farklı kavramlar kullandığı görülmektedir. Dolayısıyla konuyu detaylı bir şekilde ele almadan önce kavram netliğinin oluşturulmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Konuyla ilgili ilk tanımlama 1996’da Goldberg tarafından “internet bağımlılığı” kavramı yapılmıştır. Zaman içerisinde araştırmacılar tarafından “problemleri internet kullanımı” (Caplan, 2002), “patolojik internet kullanımı” (Davis, 2001), “sorunlu internet kullanımı” (Gonzalez, 2002), “aşırı internet kullanımı” (Hardie ve Tee, 2007) ve “internet istismarı” (Young ve Case, 2004) gibi kavramlarla betimlenmeye çalışılmıştır. Alanyazında ileri sürülen bu terimler internetin sağlıksız kullanımı sonucunda ortaya çıkan olumsuzluklara vurgu yaptığı görülmektedir. Mevcut çalışmada da anlam karmaşasını önlemek adına “problemleri internet kullanımı” kavramının kullanılması tercih edilmiştir.

İnternetin toplumun büyük bir kesimi tarafından sıklıkla kullanıldığı araştırmalarda belirtilmektedir (Günaydın, 2021; Nakayama ve diğerleri, 2020; Shan, 2021; Yang ve diğerleri, 2021). İstatistiklere bakıldığında ise internet kullanımının özellikle çocuklarda ve ergenlerde vazgeçilemeyecek bir duruma geldiği görülmektedir (Kormas, Critselis, Janikian, Kafetzis ve Tsitsika, 2011). Örneğin, TUİK (2021) verilerine göre 6-15 yaş grubu arasındaki bireylerin internet kullanımı 2013 yılında %50,8 iken bu oranın 2021’de %82,7’ye çıktığı görülmüştür. COVID-19 pandemi döneminde yapılan bir araştırmada üniversite öğrencilerinin COVID-19 pandemisi döneminde internet kullanım sürelerinin artış gösterdiği ve eğitim amaçlı kullanımının yanı sıra eğlence amaçlı kullanımının da önemli ölçüde arttığı gözlenmiştir (Baltacı, Akbulut ve Zafer, 2020). Alanyazındaki bu veriler, bu yaş gruplarında internete bağlı sorunların daha çok yaşanmasını da açıklamaktadır (Berte, Mahamid ve Affouneh, 2021; Günlü ve Uz Baş, 2020, 2022; Spitzer, 2015). Bununla birlikte internet beraberinde çeşitli siber suçlar (Spada, 2014), akademik başarının düşmesi, günlük sorumlulukların ihmal edilmesi (Günlü ve Ceyhan, 2017),

duygusal bozukluklar (Jeon vd., 2018; Kuss vd., 2013; Radeef ve Faisal, 2021), yalnızlık, anksiyete, depresyon (Mazaheri ve Karbasi, 2014), uyku bozuklukları (Mohammadbeigi vd., 2016), nomofobi (Günlü, 2021); çeşitli somatik rahatsızlıklar (Cerutti, Presaghi, Spensieri, Valastro ve Guidetti, 2016), dikkat eksikliği (Maheri ve Sadeghi, 2017) gibi sorunların da ortaya çıkmasında etkili olduğu saptanmıştır.

Alanyazındaki araştırmalar incelendiğinde, araştırmaların önemli bir kısmının problemleri internet kullanımına neden olan risk faktörlerini veya problemleri internet kullanımı sonucunda ortaya çıkan sorunları saptamaya odaklandığı gözlenmektedir (Ayas, 2012; Balkaya Çetin, 2014; Çağır, 2010; Derin, 2013; Doğan, Işıklar ve Eroğlu, 2008; Doruk, 2007; Esen ve Gündoğdu, 2010; Siyez ve Uz Baş, 2013; Şimşek, Akça ve Şimşek, 2015; Tahiroğlu vd., 2010; Taylan ve Işık, 2015). Bununla birlikte son yıllardaki araştırmalar arasında problemleri internet kullanımını önleme programlarının geliştirildiği ve bu programların etkililiğinin sınındığı çalışmaların da olduğu görülmektedir. Bu çalışmalar, özellikle problemleri internet kullanımını engellemeye yönelik önleyici ve müdahale edici hizmetlere yoğunlaşmaktadır (Arısoy, 2009; Andrisano Ruggieri vd., 2016; Bağatarhan, 2020; Davis, 2001; Erden ve Hatun, 2015; Kim, 2008; Rooji, Zinn, Schoenmakers ve Mheen, 2012; Young, 2015). Örneğin yurtiçinde Karadağ ve Kılıç'ın (2019) yaptığı çalışmada problemleri internet kullanımını önlemek için öğretmenlerin yaptıkları çalışmaların neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen sonuca göre öğrencilere, ebeveynlere ve öğretmenlere yönelik sadece bilgilendirici çalışmaların yapıldığı belirlenmiştir. Yurtdışında Neverkovich ve diğerlerinin (2018) yaptığı çalışmada ise problemleri internet kullanımının önlenmesi konusunda birincil önleyici hizmetlerin daha çok işe yaradığı belirtilmiştir. Bu çalışmalar problemleri internet kullanımını artıran risk faktörlerini azaltmaya yönelik olarak oldukça önemli bilgiler sunmaktadır.

Alanyazındaki araştırmalar ağırlıklı olarak birincil, bir diğer ifadeyle temel düzeyde önleyici hizmetlerin belirlenmesine yönelik çalışmalardır. Yapılan çalışmalar bireysel veya grupla psikolojik danışma yaklaşımlarına dayalıdır (Asıcı, 2018; Hamarta, Akbulut ve Baltacı, 2021). Bilişsel yaklaşıma dayalı yürütülen çalışmalarda ise bireyin bilinçli ve kontrollü kullanımının sağlanmasına çalışıldığı görülmektedir (Asıcı, 2019). Yapılan bir başka çalışmada ise yaratıcı drama yöntemiyle siber zorbalığa duyarlılık artırılması amaçlanmıştır (Baştak ve Altınova, 2015). Bir başka araştırmada ise insani değerler temele alınarak hazırlanan psikoeğitim programının problemleri internet kullanımını azaltmadaki etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda insani değerlerin problemleri internet kullanımını azaltmada etkili olduğu belirlenmiştir (Erses ve Müezzın, 2018). Alanyazında yapılan bu tür çalışmalar bulunmakla birlikte doğrudan doğruya psikolojik danışmanların problemleri internet kullanımı olan bireylere yönelik yürüttüğü çalışmalara ilişkin deneyimlerinin belirlenmesine yönelik daha çok sayıda çalışmanın yapılması gerektiği görülmektedir.

Alanyazında yapılan araştırmalar göz önünde bulundurulduğunda mevcut araştırmaların, problemleri internet kullanımı davranışı olan öğrencilere yönelik hizmetler sunan okul psikolojik danışmanlarının ne tür çalışmalar yürüttüklerinin belirlenmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bilgiler ışığında mevcut araştırmaların amacı, okul psikolojik danışmanlarının problemleri internet kullanımı davranışı sergileyen öğrencilere yönelik olarak verdikleri hizmetlerin belirlenmesidir. Araştırmanın temel amacı doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Katılımcıların problemleri internet kullanımı davranışı sergileyen öğrenci ile çalışırken kullandığı belli bir terapötik yaklaşım var mı? Varsa bu terapötik yaklaşımı tercih etme nedeni nedir?
2. Katılımcıların problemleri internet kullanımı davranışı sergileyen öğrenci ile çalışırken sıklıkla kullandığı teknik/ler nelerdir, bu tekniklerin tercih etme nedeni nedir?
3. Katılımcıların problemleri internet kullanımı davranışı sergileyen öğrenci ile çalışırken en çok zorlandığı konu/konular nedir?
4. Katılımcıların problemleri internet kullanımı davranışı sergileyen öğrenci ile çalışırken ailelerin de sürece katılımı konusundaki düşünceleri nelerdir?
5. Katılımcılar problemleri internet kullanımı davranışının önlenmesi konusunda okullarda ne tür çalışmalar yapmaktadır (Önleyici, bireysel, grupla psikolojik danışma vb.)?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenolojik araştırma deseninde planlanmıştır. Fenomen, bir kavram, olgu veya olaydır. Fenomenoloji; olay veya olguya yönelik deneyimleri inceleyen bilim dalıdır (Creswell, 2013). Fenomenolojik araştırma ise bireyin yaşadığı veya karşılaştığı durumları, olayları nasıl algıladığını ve olayla ilgili ne hissettiğini, bir diğer ifadeyle o olayla ilgili tecrübelerini belirlemeyi sağlayan nitel araştırma yöntemlerinden biridir (Patton, 2014). Mevcut araştırmada öğrencilere yönelik doğrudan hizmet sunan okul psikolojik danışmanlarının problemleri internet kullanımına yönelik deneyimlerinin belirlenmesini amaçladığı için bu araştırma deseni tercih edilmiştir.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme yöntemi katılımcıların, araştırmanın amacı doğrultusunda belli bir özelliğin ölçüt olarak belirlenmesi ile seçildiği yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu amaç doğrultusunda “Daha önceden en az bir tane problemleri internet kullanımı davranışı sergileyen öğrenci ile çalışmış olmak” ölçütü olarak belirlenmiştir. Araştırmaya Denizli ili merkez ilçelerinde görev yapan ilkököl, ortaokul, lise ve rehberlik ve araştırma merkezinde görev yapan okul psikolojik danışmanlarından araştırmanın ölçütüne uyan 20 kişi seçilmiştir. Nitel araştırmalarda katılımcıların kimlik bilgilerinin gizli kalması için, katılımcılara kod veya rumuz atanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Mevcut araştırmada da erkek katılımcı için, “Katılımcı Erkek ve ilk numara (KE1)” kadın katılımcı için “Katılımcı Kadın ve sıradaki numara (KK2)” kod olarak atanmıştır. Araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanların kodları ve demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Okul Psikolojik Danışmanların Demografik Özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Mezuniyet	Kurum/Okul	Mesleki Deneyimi (Y1)
KE1	E	28	Yüksek Lisans	İlkokul	5
KE2	E	32	Lisans	Lise	10
KK3	K	28	Lisans	Okulöncesi	6
KK4	K	34	Yüksek Lisans	Lise	12
KK5	K	43	Lisans	İlkokul	21
KE6	E	37	Lisans	İlkokul	13

KK7	K	32	Yüksek Lisans	Lise	7
KE8	E	32	Lisans	RAM	10
KE9	E	43	Lisans	RAM	20
KK10	K	41	Yüksek Lisans	RAM	14
KK11	K	28	Lisans	Lise	6
KE12	E	27	Yüksek Lisans	İlkokul	4
KK13	K	44	Lisans	Lise	24
KE14	E	33	Lisans	RAM	10
KK15	K	48	Lisans	RAM	25
KK16	K	30	Lisans	Ortaokul	8
KE17	E	32	Lisans	Ortaokul	10
KK18	K	29	Yüksek Lisans	Ortaokul	4
KE19	E	33	Doktora	Ortaokul	10
KK20	K	40	Yüksek Lisans	Lise	19

Tablo 1'e bakıldığında okul psikolojik danışmanlarının dokuzu erkek, on biri kadındır. Katılımcıların on ikisi lisans, yedisi yüksek lisans ve birisi de doktora mezunudur. Ayrıca çalıştıkları kurum bakımından katılımcıların beşi rehberlik ve araştırma merkezinde (RAM), biri okulöncesinde, dördü ilkökulda, dördü ortaokulda, altısı de lisede çalışmaktadır. Katılımcıların çalışma sürelerinin 4-25 yıl arasında ($\bar{X} = 10,8$) ve yaşlarının 28-48 yaş ($\bar{X} = 33,1$) arasında değiştiği görülmektedir.

Verilerin Toplama Aracı, Verilerin Toplanması ve Analizi

Fenomenolojik araştırmalarda olguyu birinci elden deneyimleyen kişilerden veri toplamak esastır. Mevcut araştırmada da verileri toplarken yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme formu hazırlanırken öncelikle alanyazın taraması yapılmış ve muhtemel sorular oluşturulmuştur. Elde edilen sorular konuyla bağlantısı, açıklığı ve anlaşılabilirliği açısından değerlendirilmesi için uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü doğrultusunda ve araştırmacıların ortak kararı doğrultusunda sorulara son şekli verilmiş ve beş soruda karar kılınmıştır. Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu iki kişiye uygulanarak, pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama sonunda yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırma için uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme, araştırmacıya belli sınırlar içinde kalarak, konu hakkında derinlemesine bilgilerin elde edilebilmesi için katılımcıya ilave soruların sorulmasını sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Nitel araştırmalarda çalışmanın nesnelliğini korumak adına, yapılan görüşmelerde çeşitli kayıtlardan da yararlanılabilmektedir. Mevcut araştırmada yapılan görüşmeler araştırmacının kendisi tarafından, katılımcılardan alınan izin doğrultusunda sesli olarak kayıt altına alınarak gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze yapılan görüşmeler 10-15 dakika arasında sürmüştür.

Elde edilen kayıtlar araştırmacılar tarafından deşifre edilerek, analize hazır hale getirilmiştir. Nitel araştırmalarda verilerin analizinde katılımcıların ifadeleri göz önünde bulundurularak içerik analizi yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Yıldırım ve Şimşek'in (2016) belirttiği içerik analizi aşamaları göz önünde bulundurularak mevcut araştırmada analizler şu sırayla yapılmıştır: Katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen deşifrelere bağlı kalınarak kodlar ve temalar oluşturulmuştur. Her katılımcı için bu işlem yapıldıktan sonra tüm katılımcıların kodları ve temaları bir araya getirilmiştir. Son olarak elde edilen bu genel kodlar ve temalar ışığında da bilgiler tanımlanmaya çalışılmış ve kodlardan yola çıkılarak fenomeni tanımlayan temalar oluşturulmuştur.

Çalışmanın İnanırcılığı Aktarılabirliği, Transfer Edilebilirliği

Nitel araştırmalarda nicel araştırmalarda kullanılan güvenirlilik ve geçerlik kavramları yerine aktarılabirlik ve inanırcılık kavramlarının kullanılmasının daha uygun olduğu belirtilmektedir (Miles ve Huberman, 2016). İnanırcılık ve aktarılabirlik çeşitli yollarla gerçekleştirilmektedir.

Nitel araştırmalarda inanırcılığı sağlamanın birden çok yöntemi bulunmaktadır. Yöntemlerden biri meslektaş değerlendirmesinin yapılmasıdır (Creswell, 2007). Bu yöntem aynı zamanda iç tutarlığın hesaplanmasında da kullanılmaktadır. Mevcut araştırmada da bu yol izlenmiş olup, araştırmadan elde edilen veri setleri konuyla ilgili çalışmaları olan uzman iki akademisyene gönderilmiştir. Uzmanlardan gelen kodlar ve temalar karşılaştırılmıştır. Yapılan karşılaştırmada örtüşen temalar ve kodlar aynen kullanılmıştır. Birbirinden farklılaşan temaların ve kodların ise hangi temaya ve koda daha uygun olduğu göz önünde bulundurularak çalışmaya dâhil edilmiştir. Birbirinden tamamen aykırı olan tema ve kodlar ise çalışmadan çıkarılmıştır. Meslektaş değerlendirmesinde benzerlik oranının %80 ve üstünde olması gerektiği belirtilmektedir (Miles ve Huberman, 2016; Patton, 2002). Uzmanlardan elde edilen içerik analizi sonucun benzerlik oranı %81,25 (benzeyen tema sayısı 26, hiç benzemeyen tema sayısı 6) olarak hesaplanmıştır.

Nitel araştırmalarda inanırcılığın artmasını sağlamanın bir diğer yolu alanyazın taramasının güçlü bir şekilde yapılması ve araştırmanın tüm boyutlarını açığa çıkarabilecek soruların çalışmaya dâhil edilmesidir (Denzin ve Lincoln, 2005). Araştırmaya başlanmadan önce ilgili alan yazın detaylı bir şekilde taranmıştır. Ayrıca veri çeşitlemesine de gidilerek tüm kademelerde görev yapan (okul öncesi-ilkokul-ortaokul-lise-rehberlik ve araştırma merkezi) okul psikolojik danışmanları dâhil edilmiştir. Veri çeşitlemesi yöntemi elde edilen verilerin mümkün olduğunca geneli yansıtması amaçlanmaktadır (Denzin ve Lincoln, 2005). Böylece elde edilen verilerin inanırcılığı arttırılmaya çalışılmıştır.

Bulgular

Katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analiz edilmesiyle ortaya çıkan bulgular bu bölümde verilmiştir.

Katılımcılara ilk sorulan soru, “Katılımcıların problemleri internet kullanımı davranışı sergileyen öğrenci ile çalışırken kullandığı terapötik yaklaşımın ne olduğunu ve bu terapötik yaklaşımı neden tercih ettiğini” belirlemeye yöneliktir. Katılımcıların kullandığı terapötik yaklaşımlara ve bu yaklaşımları kullanma nedenlerine yönelik elde edilen temalar ve kodlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların Kullandıkları Terapötik Yaklaşım ve Yaklaşımı Kullanmalarının Gerekçeleri

Yaklaşım/Gerekçe	Tema	f
Kullanılan yaklaşım	Çözüm odaklı yaklaşım	6
	Davranışçı yaklaşım	4
	Bilişsel yaklaşım	4
	Danışan merkezli yaklaşım	2
Yaklaşım kullanmayan	-	3
Yaklaşımı kullanma gerekçesi	Öğrenci sayısının fazla olması	8
	Alınan eğitimin önemi	4
	Düşünceyi düzeltme ve değiştirmenin önemi	3
	Sorumluluk alma bilincinin önemi	3
	Model almanın önemi	2

Söndürme, sistematik duyarsızlaştırmanın önemi	2
Kendini yönetme becerisinin önemi	2
Farkındalığın artmasının önemi	2

Tablo 2'ye bakıldığında belli bir yaklaşıma bağlı kalarak hizmet vermeye çalışan okul psikolojik danışmanlarından altısının çözüm odaklı terapiyi, dördünün davranışçı yaklaşımı, dördünün bilişsel yaklaşımı, üçünün bilişsel yaklaşımı, ikisinin danışan merkezli yaklaşımı tercih ettiği belirtilmiştir. Katılımcıların ikisinin hem bilişsel hem de danışan merkezli yaklaşımı kullandığı belirlenmiştir. Katılımcılardan sadece üçünün herhangi bir terapötik yaklaşım kullanmadığı ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların bu yaklaşımları tercih nedenleri göz önünde bulundurulduğunda ilk sırada çalıştıkları okuldaki öğrencilerin sayısının fazla olmasının yer aldığı görülmektedir. İkinci sırada kullanılan terapötik yaklaşım konusunda alınan eğitimin göz önünde bulundurulduğu dikkati çekmektedir. Ayrıca davranışçı yaklaşım açısından sorunluluk alma ve bilişsel yaklaşım açısından ise olumsuz düşünceyi değiştirme gibi tekniklerin uygulamada işlevsel olması da okul psikolojik danışmanlarının terapötik yaklaşımı tercih nedenleri arasında yer almaktadır. Katılımcı KE2'nin "Daha çok bilişsel yaklaşımı kullanıyorum. Daha çok öğrencinin farkında varması ve bununla ilgili olarak kendini yönetmesi konusunda etkili oluyor. Düşünceleri düzelttiğiniz takdirde daha güzel sonuçlar elde ediliyor." ifadesi ve KK16'nın "Çözüm odaklı yaklaşımı kullanmaya çalışıyorum. Ortaokulda çalıştığım için velilerin hedefi, kısa sürede sonuca ulaşmak olduğu için, daha etkili oluyor. Öğrenci sayımız fazla olduğu için 2-3 görüşme sonunda sonuca ulaşmak zorunda kalabiliyoruz." ifadesi kullanılan yaklaşım ve gerekçesine örnek ifade olarak gösterilebilir.

Katılımcılara sorulan ikinci soru "katılımcıların problemleri internet kullanım davranışı sergileyen öğrenci ile çalışırken sıklıkla kullandıkları terapötik teknikler/psikolojik danışma becerileri"nin neler olduğunu belirlemeye yöneliktir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplardan araştırmacılar tarafından oluşturulan temalar Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: Katılımcıların Kullandığı Terapötik Teknikler/Psikolojik Danışma Becerileri

Tema	f
Yüzleştirme	6
Yapmak istediği 10 şeyi yazdırma	5
Soru sorma tekniği/sokratik sorgulama = bilgi elde etme, düşündürme.	4
Kademeli yaklaştırma (süreyi azaltma)	1
Rol oynama	1
Davranışı pekiştirme	2
Bilişsel farkındalığını arttırma.	2
Yanlış düşünceyi tespit etme=duygu-düşünce- davranış	2
Şemalar: işlevsel olmayan şemaları üzerinde çalışmak.	2
Resim çizdirme	1
Derecelendirme tekniği	3
Mucize soru sorma+ varsayımsal soru	1
Derecelendirme tekniği: ilerlemeyi görme-problemi somutlaştırma.	2
Yakından ilgilenme, konuşmaya davet etme, duygu yansıtma teknikleri	3

Tablo 3'e bakıldığında, katılımcıların en çok kullandığı terapötik teknik/psikolojik danışmanlık becerisinin yüzleştirme olduğu görülmektedir. Bunu danışanın yapmak istediği 10 şeyi yazdırma ve sokratik sorgulama tekniği takip etmektedir. Katılımcı KK3 "Daha çok rol oynama tekniğini kullanıyorum. Çalıştığım okul ilkokul olduğu için, öğrencilerin yaşı da küçük olduğu için bu yöntemi kullanmak daha etkili oluyor." ve KE8 "Özellikle çözüm odaklı

yaklaşımında mucize soru tekniğini kullanıyorum, ölçeklendirme tekniğini de motivasyonel görüşmede kullanıyorum. Varsayımsal soruları kullanıyorum. Örneğin, eğer internet kullanmıyor olsaydın ne yapıyor olurdun, diye soruyorum.” ifadelerinde kullanılan tekniklerin değişkenlik gösterdiğine dair örnek ifadelerdir.

Katılımcılara sorulan üçüncü soru “katılımcıların problemlili internet kullanım davranışı sergileyen öğrenciler ile çalışırken en çok zorlandıkları konular”ın neler olduğunu belirlemeye yöneliktir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplardan oluşturulan temalar ve kodlar Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4: Katılımcıların Öğrencilerle Çalışırken En Çok Zorlandığı Konular

Tema	Kod	f
Öğrenci kaynaklı faktörler	İnternet kullanımını sorun olarak görmeme	6
	İşbirliği ve iletişim kurmakta zorlanma	4
	Gelecek hedefinden yoksun olma	3
	Okul başarısının düşük olması	3
	Öz denetimin düşük olması	3
Aile kaynaklı faktörler	Aileyle işbirliğinin kurulamaması	5
	İzin verici anne baba tutumu	4
	Evde kuralın olmaması	3
	Ebeveynin kötü rol model olması	3
	Ailenin bilgisizliği ve ilgisizliği	3
	Ebeveynin her ikisinin de çalışıyor olması nedeniyle kontrol yetersizliği	2
	Okul kaynaklı faktörler	İdare tarafından rehberlik servisine gönderilmeleri
İnternete ulaşımın kolay olması	3	
Okulda alternatif etkinliklerin olmaması	2	
Okulun öğrencilere gelecek sunamaması	1	

Katılımcıların verdikleri cevaplar göz önünde bulundurulduğunda problemlili internet kullanımını davranışı sergileyen öğrencilerle çalışırken zorlandıkları konuların; “öğrenci kaynaklı faktörler”, “ebeveyn kaynaklı faktörler” ve “okul kaynaklı faktörler” temaları altında toplandığı belirlenmiştir. Öğrenciden kaynaklı temaya bakıldığında, ilk sırada öğrencinin internet kullanım davranışını sorun olarak görmemesinin yer aldığı görülmektedir. Bunu; öğrencinin işbirliği ve iletişim kurmaya isteksiz olması, okul başarısının düşük olması, hedeften yoksun olması, öz denetiminin zayıf olması ve sosyal medyayı takip amaçlı kullanımı izlemektedir. Aileden kaynaklı temaya bakıldığında ailenin tutarlı olmaması, ailenin okul rehberlik servisinde alınan kararları evde uygulayamaması, çocuğuna kötü rol model olması, okul rehberlik servisi ile işbirliğinin az olması, ebeveynlerin her ikisinin de çalışması ve ailenin internetin zararları ve buna nasıl önlem alması gerektiği konusunda farkındalığının düşük olmasının yer aldığı görülmektedir. Katılımcı KK18’in “En çok zorlandığım konu teknolojinin zararları hakkında öğrenciyi ikna etmek. Öğrenci teknolojinin kendisine zararları olmadığına inanıyor. Verdiğim ev ödevlerini evde uygulama noktasında zorlanıyorum. Genellikle ev ödevleri yapılmıyor. Bu konuda ailede destek olmadığı zaman öğrenci ev ödevlerini hiç yapmıyor.” ifadesi öğrencilerin internetin zararları konusunda ikna olmadıklarına yönelik bir ifadedir.

Katılımcılara sorulan dördüncü soru “katılımcıların problemlili internet kullanım davranışı sergileyen öğrenciler ile çalışırken ailenin sürece katılımı konusunda ne düşündüğünü” belirlemeye yöneliktir. Katılımcılardan elde edilen verilerden oluşturulan temalar ve kodlar Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5: Katılımcıların Öğrencilerle Çalışırken Ailenin Sürece Dâhil Edilmesine İlişkin Gerekçeleri

Tema	Kod	f
Öğrenciyle işbirliği	Öğrenciyle kurulacak iletişimin sağlanması	15
Ailenin denetim sağlama rolü	Çocuğa öz kontrol becerisinin kazandırılması	13
	Güvenli internet kullanım bilincinin oluşması	12
	Evde çocuğun davranışlarının kontrollü	10
	İnternetin amaçlı kullanımının sağlanması	6

Katılımcıların tamamı ailenin öğrenciyle yapılan psikolojik danışma sürecinde yer alması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcıların problemleri internet kullanım davranışı sergileyen öğrenciler ile çalışırken ailenin dâhil edilme gerekçelerinin öğrenciyle işbirliğinin sağlanması ve ailenin denetim sağlamayı kolaylaştırma rolünün bulunması temalarında toplandığı belirlenmiştir. Ayrıca katılımcılar öğrencilerle kurulacak iletişimde ailenin önemli bir destek kaynağı olduğunu düşünmektedir. Ailenin denetim sağlama rolünün çocuğa kendi denetimini sağlama becerisinin kazandırılması, aile bireylerinde güvenli internet kullanım bilincinin oluşması, çocuğun internet kullanım davranışlarının kontrolünün sağlanması ve internetin amaçlı kullanımının sağlanması konularında yararlı olduğu ifade edilmiştir. Konuyla ilgili olarak katılımcı KE1'in "Aileler ile çalışmak önemli. Çünkü ortaokulda çalışıyorum. Yaşları küçük olduğu için, aileler bu süreçte öğrencinin davranışının kontrolü için daha etkili olabiliyor. Aile bu konuda öğrencinin verdiği bilgileri teyit etme mekanizması olarak görev psikolojik danışmana sağlıklı bilgi akışı sağlıyor." ve katılımcı KK16'nın "Ailenin sürece katılması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü çocuk okul dışında bizim kontrolümüzde olmuyor, çocuğun davranışlarını gözlemleyemiyoruz. Çocuğa sorumluluk kazandırma ve kurallara uyması gerektiği konusunda aile çocuğu kontrol altında tutarak, bize destek olmaktadır" ifadeleri ailenin katılmasının önemini açıklayan örnek ifadelerdendir.

Katılımcılara sorulan beşinci soru "katılımcıların problemleri internet kullanımının önlenmesi konusunda kurumlarında ne tür çalışmalar yaptığını" belirlemeye yöneliktir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplardan oluşturulan temalar ve kodlar Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6: Katılımcıların Problemleri İnternet Kullanımının Önlenmesi Konusunda Kurumlarında Yaptıkları Çalışmalar

Tema	Kod	f
Müfredat kapsamında yapılan çalışmalar	TBM Projesi	6
	Seminer	6
	EBA sunumları	3
	Siber suçlarla mücadele bilgilendirmeleri	2
Hizmetin verildiği hedef kitleye göre yapılan çalışmalar	Öğrenciye yönelik olanlar	8
	Veliye yönelik olanlar	6
	Öğretmenlere ve idarecilere yönelik olanlar	5
Hizmetin verildiği amaca göre yapılan çalışmalar	Grup rehberliği	9
	Bireysel rehberlik	6
	Bireysel psikolojik danışma	2
	Grupla psikolojik danışma	2
	Sözlü bilgilendirme	12
Verilen hizmetin materyaline göre yapılan çalışmalar	Broşür-afişle bilgilendirme	2
	Pano hazırlama	5
	Önleme çalışmaları	13
Verilen hizmet türüne göre yapılan çalışmalar	Müdahale çalışmaları	7

Katılımcıların okullarında müfredata, hizmetin verildiği hedef kitleye, hizmetin verildiği amaca, hizmette kullanılan materyale ve verilen hizmet türüne göre çalışmalar yürüttükleri belirlenmiştir. Müfredata bağlı yapılan çalışmalarda TBM projesi, seminer, EBA sunumları ve siber suçlar hakkında bilgilendirmelerin yer aldığı görülmektedir. Hizmetin verildiği hedef kitleye göre yapılan çalışmaların ise öğrenci, veli ve okul personeline yönelik yapıldığı belirlenmiştir. Hizmetin verildiği kişi sayısına göre en çok grup rehberliğinin yapıldığı saptanmıştır. Ayrıca sözlü bilgilendirme çalışmalarının yapıldığı, bununla birlikte önleme çalışmalarına daha çok yer verildiği sonucu elde edilmiştir. Okullarda yapılan çalışmalara ilişkin lisede çalışan katılımcı KK4 “Yeşilay ile organize olmuş, bir çalışmamız var. Bu proje kapsamında okullarda seminerler yapıyoruz. Okuldaki diğer öğretmenlerimizin gözlemlediği hususlar olabiliyor.” şeklinde düşüncesini belirtmiştir. İlkokulda çalışan katılımcı KE12 ise “Grup rehberliği ve seminer çalışmalarını yoğunlukta yapıyorum. Ayrıca sorunu olan öğrenciyle bireysel görüşmeler yapıyorum. Ama ilkokul düzeyinde çalıştığım için genelde seminer tarzında bilgilendirme çalışmaları daha faydalı oluyor.” ifadesi ile yaptığı çalışmalar hakkında bilgi vermiştir.

Tartışma ve Sonuç

Mevcut araştırmada katılımcıların kullandıkları terapötik yaklaşımlar göz önüne alındığında, sıklıkla kısa süreli çözüm odaklı yaklaşım, bilişsel yaklaşım ve davranışçı yaklaşımın kullanıldığı görülmüştür. Alanyazındaki çalışmalarda da problemlerle ilgili internet kullanımının önlenmesi konusunda sistemli ve programlı belli bir kuramsal temele dayalı olarak yürütülen çalışmaların daha etkili olduğu belirlenmiştir (Austin ve Sciarra, 2017; Avşaroğlu ve Akbulut, 2020; Jun ve Choi, 2015). Dolayısıyla alanyazındaki çalışmaların da benzer sonucu ulaşması, katılımcıların önleyici hizmetleri sağlıklı bir şekilde yürütmeye yönelik tutum sergiledikleri ifade edilebilir. Böylece problemlerle ilgili internet kullanımının bireyler üzerindeki olumsuz etkisinin de kısa sürede ortadan kalkması sağlanabilmektedir.

Katılımcıların en çok kullandıkları tekniklere bakıldığında ise bu tekniklerin yaklaşımlara bağlı kalınmadan uygulanabilen ve psikolojik danışma sürecini hızlandıran teknikler olduğu görülmektedir. Bu tekniklerden en çok kullanılanları arasında danışandan hız alan, çözüm odaklı, davranışçı ve bilişsel yaklaşıma ait tekniklerin olduğu belirlenmiştir. Alanyazında yapılan çalışmalarda da bilişsel-davranışçı yaklaşım ve çözüm odaklı yaklaşıma ait tekniklerin problemlerle ilgili internet kullanımının önlenmesinde sıklıkla kullanıldığı belirtilmektedir (Erden ve Hatun, 2015; Erol, 2019).

Katılımcıların problemlerle ilgili internet kullanımı davranışı sergileyen öğrencilere yönelik yaptıkları çalışmalarda kullandıkları yaklaşım ve teknikleri tercih etme gerekçelerine bakıldığında problemlerle ilgili internet kullanımının özellikle bireyin zihinsel ve davranışsal açıdan kendini kontrol edememesinin yer aldığı belirlenmiştir. Alanyazında problemlerle ilgili internet kullanımını önlemeye yönelik bilişsel ve davranışçı yaklaşıma dayalı psiko-eğitim programlarının özellikle kalabalık öğrenciye sahip okullardaki, problemlerle ilgili internet kullanımını azaltmada etkili olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca yapılan çalışmalardaki programların bilişsel, duyuşsal ve davranışsal düzenlemelere odaklandığı belirlenmiştir (Bağatarhan ve Siyez, 2017). Mevcut araştırmada da belirtilen yaklaşımların ve tekniklerin tercih edilmesinde etkili olan faktörler arasında alanyazında problemlerle ilgili internet kullanımının davranış ve dürtü kontrol bozukluğu nedeniyle ortaya çıktığı vurgulanmaktadır. (Canoğulları Ayazseven, 2019; Young, 2015). Dolayısıyla problemlerle ilgili internet kullanımına yönelik müdahalede bu yaklaşım ve tekniklerin daha etkili olması nedeniyle tercih edildiği söylenebilir. Yapılan bir başka çalışmada da kısa süreli

çözüm odaklı yaklaşımdaki tekniklerin süre açısından kısıtlı zaman dilimlerinde en kısa sürede sonuca ulaşmak adına etkili teknikler arasında olduğu ileri sürülmektedir (Gyeong Ran ve Hee Sook, 2011). Mevcut araştırmada da zamanın kısıtlı olmasının (öğrenci sayısının fazla olması) ve öğrencilerin kısa sürede sonuca ulaşmak istemesinin psikolojik danışmanların kullandıkları tekniklerin seçiminde etkili olduğu belirlenmiştir. İlkokuldaki öğrencilerin yaş ve gelişim düzeyine uygun tekniklerin sınırlı olması nedeniyle psikolojik danışma sürecinde tekniğe ikinci planda başvurdukları saptanmıştır. Bu nedenle özellikle ilkokul kademesinde öz kontrol becerisinin kazandırılmasına yönelik davranışsal yaklaşıma ait tekniklere daha çok yer verildiği ve bu tekniklerin daha işlevsel olduğu görülmüştür. Mevcut araştırmada da ailelerin özellikle ilkokul kademesinde sürece katılarak, çocuğun olumlu yönde gelişimine destek olduğu saptanmıştır. Alanyazındaki çalışmalarda da küçük yaş gruplarında çalışırken ailenin desteğinin sağlanmasının, sürecin daha hızlı ilerlemesini sağladığı ve süreci kolaylaştırdığı vurgulanmaktadır (Chen, Iee ve Yuan, 2013; İkiz, Asıcı, Kaya ve Sakarya, 2015; Zhou ve Fang, 2015). Bununla birlikte ailenin sürece katılmasının bireyin doğal ortamının yakından tanınmasını ve dolayısıyla bireye en uygun psikolojik yardım yaklaşımının benimsenmesini sağlamaktadır. Çünkü problemlerli internet kullanımı sorununun nedenlerinden birinin de aile içinde iletişim ve buna bağlı diğer sorunların yaşanmasıdır (Erden ve Hatun, 2015). Yurt dışında yapılan bir çalışmada da aile ilişkilerindeki doyumun bireyin problemlerli internet kullanımının anlaşılmasında oldukça önemli düzeyde etkili olduğu belirlenmiştir (Chi, Hong ve Chen, 2020; Lam vd., 2009). Yine alanyazında problemlerli internet kullanımının önlenmesine yönelik yapılan çalışmalarda ailenin de sürece katılarak aile desteğinin kazanılmasının sonucun olumlu bir şekilde gerçekleşmesinde yüksek düzeyde katkısı olduğu saptanmıştır (Lo vd., 2021; Öz Soysal, Uz Baş ve Aysan, 2016). Güncel bir çalışma olarak Canoğulları Ayazseven (2019) tarafından öğrenciler ve ailelerinin dâhil olduğu bir psiko-eğitim çalışmasında ailesiyle birlikte katılan gruptaki öğrencilerin problemlerli internet kullanım oranlarının, ailesiyle birlikte katılmayan öğrenci grubuna göre oldukça düşük düzeye indiği belirlenmiştir. Sonuç olarak mevcut araştırmadaki ailenin sürece mutlaka katılması gerektiği görüşünün ne kadar önemli bir sonuç olduğu görülmektedir. Ayrıca ilkokuldaki öğrencilerin yaşlarının küçük olmasından dolayı kendilerini ifade etmekte güçlük çekmeleri, sürece ailenin dâhil edilmesinin daha önemli olduğunu göstermektedir. Alanyazında ailenin sürece dâhil edilmesinin, çocukla geçirilen etkili ve verimli zamanın artırılması konusunda aileye yol gösterici çalışmaların yapılmasının gerektiği belirtilmektedir (Shek ve Leung, 2013). Konuyla ilgili yakın bir dönemde yapılan çalışmada da aile ile işbirliğinin sağlanmasının önemli ölçüde sürece katkıda bulunduğu saptanmıştır (Akbulut, 2021).

Sonuç olarak okul psikolojik danışmanlarının problemlerli internet kullanımı konusunda sundukları hizmetlerin genellikle bilgilendirme odaklı veya bireysel psikolojik danışma hizmeti odaklı olduğu görülmektedir. Bu sonuç problemlerli internet kullanımına yönelik risk altında olan öğrencilerin belirlenerek bu gruba yönelik hizmetlerin verilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Alanyazında da birincil önleyici hizmetlerin önemli bir konumda olduğu vurgulanmaktadır. Birincil önleyici müdahaleler risk faktörlerini azaltırken, problem çözme, öz kontrol, duygu düzenleme gibi becerileri içeren koruyucu faktörleri de arttırdığı belirtilmektedir (Ma, Chu ve Chan, 2011). Nitekim alanyazında risk altında olan ve problemlerli internet kullanımı sorunu yaşayan gruplara yönelik geliştirilen psiko-eğitim programlarının etkili olduğunu ortaya koyan çalışmaların olduğu bilinmektedir (Berber Çelik, 2016; Gyeong Ran ve Hee Sook, 2011; Kim, 2008). Dolayısıyla ikincil müdahale hizmetlerine yönelik çalışmaların artırılmasının problemlerli internet kullanımının azaltılmasında etkili olacağı düşünülmektedir.

Katılımcıların problemleri internet kullanımı konusunda öğrenciler ile çalışırken en çok zorlandıkları konulara bakıldığında temaların üç temel kategoride toplandığı (öğrenciden, veliden ve okuldan kaynaklı) görülmektedir. Öğrenciden kaynaklı tema başlığında, işbirliğine yaklaşmama, sorun olarak görmeme, sosyal medya kullanım oranının yüksek olması, hedeften yoksun ve öz denetiminin zayıf olması, akademik başarının düşük olmasının yer aldığı belirlenmiştir. Bu nedenle öğrenciyle çalışırken işlevsel olmayan düşüncelerin değiştirilmesi, motivasyonun artırılması, zaman yönetiminin sağlanması ve internetin amaçlı kullanım oranının artırılması gibi bilişsel ve davranışçı tekniklerden yararlanılmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Alanyazında da bu tekniklerden yararlandığı belirtilmektedir (Young, 2007). Ayrıca bu tekniklerin problemleri internet kullanımının önlenmesi konusunda bireyin neden internet kullandığını da ortaya çıkarması açısından önemli olduğu belirtilmektedir. Nitekim tüm bağımlılık türlerinden olduğu gibi problemleri internet kullanımında da sorunun kaynağının tespit edilmesinin önemli olduğu ortadadır (Berber Çelik, 2016; ElSalhy vd., 2019; Telef, 2016).

Aileden kaynaklı temada; ailenin çocuğa karşı izin verici olması, evde kuralın olmaması, ailenin kötü rol model olması gibi faktörlerin yer aldığı belirlenmiştir. Alanyazındaki çalışmalarda küçük yaş gruplarından çocuklara sağlıklı internet kullanımı konusunda uygun rol ve model olunmasının etkili olduğu belirlenmiştir (ElSalhy vd., 2019). Bu sonuç küçük yaş grubunda aile tutumunun sağlıklı internet kullanımına ilişkin farkındalığın artırılmasında etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Okuldan kaynaklı temada, okulda alternatif etkinliklerin olmaması, okulun öğrencilere gelecek hedefi sunamaması ve öğrencilerin idare tarafından zorla rehberlik servisine gönderilmesinin yer aldığı görülmektedir. Dolayısıyla bu tema değerlendirildiğinde öğrenci ile çalışırken aile, okul-öğretmen ve öğrenci iş birliğinin sağlanmasının önemli olduğu ifade edilebilir. Özellikle okul dışındaki zaman diliminde çocuğun internet kullanımı konusunda öz kontrol becerisini kazandırmada, ailenin tam desteğinin alınmasının süreci kolaylaştırdığı düşünülmektedir. Alanyazında Chen, Iee ve Yuan (2013), Zhou ve Fang (2015) da öğrencilerle çalışmanın başarıya ulaşması için aile ile işbirliğinin sağlanması gerektiğini, ailenin çocuğa sağlıklı internet kullanımı konusunda rehberlik edebilmesinin sağlanması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Berber Çelik (2016) de okul psikolojik danışma hizmetlerinde aile ile işbirliği yapılmasının sürece olumlu katkısı olduğunu belirtmektedir.

Öğrencilerle çalışırken karşılaşılan güçlükler problemleri internet kullanımının önlenmesi konusunda aile-okul işbirliğinin sağlanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Mevcut araştırmada elde edilen verilerde öğrencilerle çalışırken ailenin sürece kesinlikle katılması gerektiğini belirten katılımcıların sayısının oldukça yüksek olduğu (20 katılımcıdan 15'i) belirlenmiştir. Alanyazında yapılan çalışmalarda ailenin sürece dahil edilmesinin; aile içi sağlıklı iletişimin kurulmasına, çocukta işlevsel olmayan davranışların azaltılmasında, çocuklara alternatif etkinlikler sunma konusunda oldukça etkili olduğu belirtilmektedir (Hurr, 2006; Yen vd., 2017; Young, 2015). Ayrıca ailenin çocukları üzerinde kontrolü sağlayabilmesinin ailenin sürece dâhil edilerek aileye verilen eğitim ile mümkün olduğu belirtilmektedir (Schatz, 2017). Aile öğrenci ve okul işbirliğinin sağlanması aynı zamanda problemleri internet kullanımına karşı koruyucu faktörler olarak da ele alındığı için daha önemli konuma gelmektedir. Fontalba-Navas vd. (2015), Korkmaz ve Kiran-Esen (2012) ve Turel, Mouttapa ve Donato (2015) da çalışmalarında okul, aile ve çocuk üçgeninde yapılan çalışmaların çok daha etkili sonuçlar verdiği belirtilmektedir.

Katılımcıların problemleri internet kullanımının önlenmesi kapsamında görev yaptıkları okullarda yürüttükleri çalışmalara bakıldığında, çalışmaların en çok seminer yöntemiyle verildiği belirlenmiştir. Ayrıca hem bireysel görüşmelerin hem de aile görüşmelerinin gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Bu çalışmaların da TBM projesi kapsamında geçtiği görülmektedir. Seminerler ele alındığında seminerin daha çok zaman açısından önleyici-koruyucu rehberlik kapsamında uygun bir bilgilendirme yolu olduğu için tercih edildiği düşünülmektedir. Bir diğer ifadeyle psikolojik danışmanların birincil önleme hizmetlerine öncelik verdiği görülmektedir. Ayrıca alanyazındaki çalışmalarda özellikle bağımlılık çalışmalarında psikolojik danışmanların birincil önleme hizmetlerini aktif olarak uyguladığı saptanmıştır (Turel, Mouttapa ve Donato, 2015). Hizmetin verildiği hedef kitleye yönelik yapılan çalışmalarda ilk grubu öğrenciler oluşturmaktadır. Verilen hizmetin amacı bakımından grup rehberliği çalışmalarının ilk sırada yer aldığı ve bu çalışmaların da daha çok sözlü bilgilendirme şeklinde olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların problemleri internet kullanımı konusunda yaptıkları çalışmalar bir bütün olarak değerlendirildiğinde ne tür çalışmaların tercih edildiğini hedef grubun özelliklerinin ve hedef gruptaki kişi sayısının belirleyici bir faktör olduğu düşünülmektedir. Özellikle birincil koruyucu müdahaleye yönelik bilgilendirme ve farkındalık temelli çalışmalarının çocuk ve ergen yaş gruplarına okul ortamlarında ulaştırılmasının problemleri internet kullanımını azaltmada etkili olduğu belirtilmektedir (Bağatarhan ve Siyez, 2017; Erol, 2019; Hamarta vd., 2021; Lan ve Lee, 2013; Neverkovich vd., 2018; Shek vd., 2016).

Sonuç olarak araştırmadan elde edilen veriler genel olarak değerlendirildiğinde, mevcut araştırmaya katılan psikolojik danışmanların problemleri internet kullanımı ile ilgili yıllık çalışmalarını müfredat doğrultusunda planladığı belirlenmiştir. Çalışmalarda daha çok grup rehberlik çalışmalarının ve seminerlerin yapıldığı görülmüştür. Ayrıca çalışmalarda birincil önleyici hizmetlere öncelik verildiği, bir diğer ifadeyle verilen hizmetlerin bilgilendirme ve farkındalık temelli çalışmalar olduğu saptanmıştır. Bu sonuç özellikle problemleri internet kullanımı konusunda önleyici hizmetlerin yanı sıra ikincil önleyici hizmetlerin standart bir şekilde etik ilkelere uyularak verilmesi gerektiğini de ortaya koymaktadır. Ailelerin sürede daha aktif ve etkin bir şekilde katılımlarını sağlamaya yönelik projeler geliştirilerek, projelerin verimliliği test edilebilir.

Araştırmanın bu güçlü özelliklerinin yanında bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Araştırmanın bir sınırlılığı araştırmada elde edilen verilerin kodlayıcılar arasındaki benzerlik oranının alt sınıra yakın bir değerde olmasıdır. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı çalışmada elde edilen sonuçlar araştırmanın ölçütüne göre seçilen psikolojik danışmanlarla sınırlıdır. Araştırmanın başka bir sınırlılığı ise çalışmanın küçük bir katılımcı grup ile tek bir ilde gerçekleştirilmesidir. Bu nedenle daha farklı illerden katılımcıların dâhil edildiği örneklem ile yeni çalışmaların yapılmasının geneldeki durumu yansıtması açısından önemli olacaktır.

Kaynaklar

- Andrisano Ruggieri, R., Santoro, E., De Caro, F., Palmieri, L., Capunzo, M., Venuleo, C., & Boccia, G. (2016). Internet addiction a prevention action research intervention. *Epidemiology, Biostatistics, and Public Health*, 13, 1-5. doi: 10.2427/11817
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1), 55–67. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/115179>.
- Asıcı, E. (2018). Çocuk ve ergenlerde problemlı internet kullanımını önleme ve müdahale. Savi Çakar, F. (Eds.). *Önleyici psikolojik danışma kuram ve uygulamaları içinde*. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Asıcı, E. (2019). İnternet bağımlılığı. Eryılmaz, A. ve Deniz, M. E. (Eds.). *Tüm yönleriyle bağımlılık içinde*. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Austin, L., & Sciarra, D. T. (2017). Children and adolescents with emotional, and behavioral disorders. Pennsylvania: BooksRun Publishing.
- Avşaroğlu, S. ve Akbulut, Ö. F. (2020). Sağlıklı aile yapısı açısından bir risk faktörü: İnternet bağımlılığı. *International Social Sciences Studies Journal*, 6(65), 2879-2902. Doi:10.26449/sssj.2456
- Ayas, T. (2012). Lise öğrencilerinin internet ve bilgisayar oyun bağımlılık düzeylerinin utangaçlıkla ilişkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12, 627-636. <https://app.trdizin.gov.tr/makale/TVRNd01qUXdNQT09>
- Bağatarhan, T. (2020). *Lise öğrencilerinde internet bağımlılığını önlemeye yönelik bilişsel-davranışçı yaklaşıma dayalı psiko-eğitim programının geliştirilmesi ve etkililiğinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bağatarhan, T., & Siyez, D. M. (2017). Programs for preventing Internet addiction during adolescence: A systematic review. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 4, 243–265. 10.15805/addicta.2017.4.2.0015
- Balkaya Çetin, A. (2014). *Ergenlerin internet ve problemlı internet kullanım davranışlarının bazı psiko-sosyal özellikler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Baltacı, Ö., Akbulut, Ö. F., & Zafer, R. (2020). COVID-19 pandemisinde problemlı internet kullanımı: Bir nitel araştırma. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 126-140. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ahievransaglik/issue/64424/979283>
- Baştaç, G., & Altınova, H. H. (2015). Lise öğrencilerinde yaratıcı drama yöntemiyle siber zorbalık hakkında duyarlılık oluşturma. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 10(1), 91-102. doi:10.21612/yader.2015.009
- Berber Çelik, Ç. (2016). İnternet bağımlılığı eğilimini azaltmada eğitsel bir müdahale. *ADDICTA: The Turkish Journal on Addictions*, 3(3), 365–386. doi:10.15805/addicta.2016.3.0021.
- Berte, D. Z., Mahamid, F. A., & Affouneh, S. (2021). Internet addiction and perceived selfefficacy among university students. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 19(1), 162-176. <https://doi.org/10.1007/s11469-019-00160-8>.
- Canas, E., & Estevez, E. (2021). Intervention programs for the problematic use of the internet and technological devices: A systematic review. *Electronics*, 10(2923), 1-18. <https://doi.org/10.3390/electronics10232923>

- Canoğulları Ayazseven, Ö. (2019). *Ergenlerde problemlerli internet kullanımını önlemeye yönelik bilişsel-davranışçı temelli psikoeğitim çalışmasının etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Caplan, S. E. (2002). Problematic internet use and psychosocial well-being: development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior, 18*, 553-575. [https://doi.org/10.1016/S0747-5632\(02\)00004-3](https://doi.org/10.1016/S0747-5632(02)00004-3)
- Cerutti, R., Presaghi, F., Spensieri, V., Valastro, C., & Guidetti, V. (2016). The potential impact of internet and mobile use on headache and other somatic symptoms in adolescence. A population-based cross-sectional study. *Headache: The Journal of Head and Face Pain, 56*, 1161-1170. <https://doi.org/10.1111/head.12840>
- Chen, C. A., Lee, H. L., & Yuan, W. B. (2013). Discussion on adolescent internet addiction counseling strategies through DEMATEL. *International Journal of Modern Education and Computer Science, 5*(6), 9-16. doi: 10.5815/ijmecs.2013.06.02
- Chi, X., Hong, X., & Chen, X. (2020). Profiles and sociodemographic correlates of internet addiction in early adolescents in Southern China. *Addictive Behaviors, 106*, 1-7. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2020.106385>
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry research design: Choosing among five approaches* (3. Bs.). California: SAGE Yayıncılık.
- Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological internet use. *Computers in Human Behavior, 17*(2), 187-195. [https://doi.org/10.1016/S0747-5632\(00\)00041-8](https://doi.org/10.1016/S0747-5632(00)00041-8)
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2005). *Introduction: The discipline and practice of qualitative research* (3. Bs.). California: SAGE Yayıncılık.
- Doğan, H., Işıklar, A., & Eroğlu, E. (2008). Ergenlerin problemlerli internet kullanımının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 18*, 106-124. <https://dergipark.org.tr/pub/ataunikefd/issue/2769/37048>
- Doruk, D. (2007). *Öğrenme isteksizliğinin internet kullanımıyla ilişkilendirilmesi-Ergen boyutunda*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi.
- ElSalhy, M., Miyazaki, T., Noda, Y., Nakajima, S., Nakayama, H., Mihara, S., Kitayuguchi, T., Higuchi, S., Muramatsu, T., & Mimura, M. (2019). Relationships between internet addiction and clinicodemographic and behavioral factors. *Neuropsychiatric Disease and Treatment, 15*, 739. <https://doi.org/10.2147/NDT.S193357>
- Erden, S., & Hatun, O. (2015). İnternet bağımlılığı ile başa çıkmada bilişsel davranışçı yaklaşımın kullanılması: Bir olgu sunumu. *ADDICTA: The Turkish Journal on Addictions, 2*(1), 53-83. doi: 10.15805/addicta.2015.2.1.015
- Erol, B. (2019). *Bilişsel-davranışçı yaklaşıma dayalı psiko-eğitim programının ergenlerin problemlerli internet kullanım düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erses, T., & Müezzini, E. (2018). İnsani değerler psiko-eğitim programının ergenlerde internet kullanımına etkisi. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi, 4*(7), 313-326. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/468699>
- Esen, B. K., & Gündoğdu, M. (2010). The relationship between internet addiction, peer pressure and perceived social support among adolescents. *The International Journal of Educational Researchers, 2*(1), 29-36. http://ijer.eab.org.tr/1/2/4_esen.b.k.pdf

- Fontalba-Navas, A., Marin-Olalla, M., Gil-Aguilar, V., Rodriguez-Hurtado, J., Rios-Garcia, G., & Pena-Andreu, J. M. (2015). Mental health promotion: Prevention of problematic Internet use among adolescents. *African journal of Psychiatry*, 18, 218-220. doi:10.4172/1994-8220.1000218
- Goldberg, I. (1996). *Internet addiction disorder*. <http://users.rider.edu/~suler/psycyber/supportgp.html>
- Gonzalez, N. A. (2002). *Internet addiction disorder and its relation to impulse control*. Unpublished Master's Thesis. Kingsville: Texas A & M University.
- Günaydın, H. D. (2021). Personality Traits, Gender, Frequency of Internet Use as Predictors of Turkish Teenagers' Internet Addiction. *Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 20(4), 44-52. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1313468.pdf>
- Günlü, A. (2021). *Üniversite öğrencilerinde nomofobinin temel psikolojik ihtiyaçlar doyumu, öz kontrol ve duygu düzenleme değişkenleriyle modellenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Günlü, A., & Ceyhan, A. A. (2017). Investigating Adolescents' Behaviors on The İnternet and Problematic İnternet Usage. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 4, 75-117.
- Günlü, A., & Uz Baş, A. (2020). Genişletilmiş benlik kuramı bağlamında nomofobi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(5), 3853-3873. <http://www.itobiad.com/tr/pub/issue/57287/778313>
- Günlü, A., & Uz Baş, A. (2022). The mediating role of well-being in the relationship between personality traits and internet addiction. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 9(1), 31-37 doi:10.5152/ADDICTA.2022.21090
- Gyeong Ran, P., & Hee Sook, K. (2011). Effects of a group counseling integration program on self-determination and internet addiction in high school students with tendency to internet addiction. *Journal of Korean Academy of Nursing*, 41(5), 694-703. doi: 10.4040/jkan.2011.41.5.694
- Hardie, E., & Tee, M. Y. (2007). Excessive internet use: The role of personality, loneliness and social support networks in internet addiction. *Australian Journal of Emerging Technologies and Society*, 5(1), 34-47. <http://www.swin.edu.au/ajets>
- Hurr, M. H. (2006). Demographic, habitual, and socioeconomic determinants of Internet addiction disorder: An empirical study of Korean teenagers. *CyberPsychology and Behavior*, 9(5), 514-525. doi: 10.1089/cpb.2006.9.514
- İkiz, E., Asıcı, E., Kaya, Z., & Sakarya, Ö. (2015). Problemlı internet kullanımının aileseldeğışkenler açısından incelenmesi. *Güncel Psikiyatri ve Psikonörofarmakoloji Dergisi*, 5(2), 7-15. <https://www.researchgate.net/publication/330347753>
- Jeon, H. J., Kim, S., Chon, W. H., & Ha, J. H. (2018). Is internet overuse associated with impaired empathic ability in Korean college students? *Medicine*, 97(39), 1-5. doi: 10.1097/MD.00000000000012493.
- Jun, S., & Choi, E. (2015). Academic stress and İnternet addiction from general strain theory framework. *Computers in Human Behavior*, 49, 282-287. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.03.001>
- Karadağ, E., & Kılıç, B. (2019). Öğretmen görüşlerine göre öğrencilerdeki teknoloji bağımlılığı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 11(Özel sayı), 101-117. <https://doi.org/10.18863/pgy.556689>

- Kim, J. U. (2008). The effect of a R/T group counseling program on the internet addiction level and self-esteem of internet addiction university students. *International Journal of Reality Therapy*, 27(2), 4-12.
- Kim, H. K., & Davis, K. E. (2008). Toward a comprehensive theory of problematic internet use: Evaluating the role of self-esteem, anxiety, flow, and the self-rated importance of internet activities. *Computers of Human Behaviour*, 25(2), 490-500. doi:10.1016/j.chb.2008.11.001
- Kormas, G., Critselis, E., Janikian, M., Kafetzis, D., & Tsitsika, A. (2011). Risk factors and psychosocial characteristics of potential problematic and problematic internet use among adolescents: a cross-sectional study. *BMC Public Health*, 11(595) 1-8. https://doi.org/10.1186/1471-2458-11-595
- Korkmaz, M., & Kiran-Esen, B. (2012). The effects of peer training about secure internet use on adolescents. *Turkish Psychological Counseling & Guidance journal*, 4(38), 180. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/200072
- Kuss, D. J., Van Rooij, A. J., Shorter, G. W., Griffiths, M. D., & Van de Mheen, D. (2013). Internet addiction in adolescents: Prevalence and risk factors. *Computers in Human Behavior*, 29(5), 1987-1996. https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.04.002
- Lam, L. T., Peng, Z. W., Mai, J. C., & Jing, J. (2009). Factors associated with Internet addiction among adolescents. *CyberPsychology ve Behavior*, 12(5), 551-555. https://doi.org/10.1089/cpb.2009.0036
- Lan, C. M., & Lee, Y. H. (2013). The predictors of Internet addiction behaviours for Taiwanese elementary school students. *Journal of School Psychology International*, 34(6), 648-57. https://doi.org/10.1177/0143034313479690.
- Lo, C. K. M., Yu, L., Cho, Y. W., & Chan, K. L. (2021). A Qualitative Study of Practitioners' Views on Family Involvement in Treatment Process of Adolescent Internet Addiction. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18, 86. https://doi.org/10.3390/ijerph18010086
- Ma, H. K., Chu, M. K. Y., & Chan, W. W. Y. (2011). Construction of a teaching package on promoting prosocial internet use and preventing antisocial internet use. *Journal of Science World*, 11, 2136-2146. doi:10.1100/2011/672898
- Maheri, A., Tol, A., & Sadeghi, R. (2017). Assessing the effect of an educational intervention program based on Health Belief Model on preventive behaviors of internet addiction. *Journal of Education and Health Promotion*, 6, 63. https://doi.org/10.4103/jehp.jehp_129_15
- Mazaheri, M. A., & Karbasi, M. (2014). The use of mobile phone features among students in Isfahan University of Medical Sciences in Iran. *Health System Research*, 10(2), 276-285. https://www.sid.ir/en/journal/ViewPaper.aspx?id=429386
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2016). *Nitel veri analizi*. Sadegül Akbaba Altun ve Ali Ersoy (Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi
- Mohammadbeigi, A., Valizadeh, F., Mirshojaee, S. R., Ahmadli, R., Mokhtari, M., Ghaderi, E., Ahmadi, A., Rezaei, H., & Ansari, H. (2016). Self-rated health and internet addiction in Iranian medical sciences students; prevalence, risk factors and complications. *International journal of biomedical science*, 12(2), 65-70. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4947091/
- Nakayama, H., Ueno, F., Mihara, S., Kitayuguchi, T., & Higuchi, S. (2020). Relationship between problematic Internet use and age at initial weekly Internet use. *Journal of Behavioral*

- Addictions*, 9(1), 129-139.
<https://akjournals.com/view/journals/2006/9/1/articlep129.xml>
- Neverkovich, S. D., Bubnova, I. S., Kosarenko, N. N., Sakhieva, R. G., Sizova, Z. M., Zakharova, V. L., & Sergeeva, M. G. (2018). Students' internet addiction: study and prevention. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 14(4), 1483-1495. <https://doi.org/10.29333/ejmste/83723>
- Öz Soysal, F. S., Uz Baş, A., & Aysan, F. (2016). Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik danışma yaklaşımlarına ilişkin görüşleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 6(46), 53–69. <https://dergipark.org.tr/pub/tpdrd/issue/42744/515914>.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. London: Sage publications.
- Radeef, A. S., & Faisal, G. G. (2021). Internet Addiction and Its Association with Emotional Disturbances Among Nursing Students In Malaysia. *British Journal of Medical & Health Sciences (BJMHS)*, 3(7), 118-1114. <https://www.jmhsci.org/wp-content/uploads/2021/07/BJMHS450328.pdf>
- Rooij, A. J., Zinn M. F., Schoemakers T. M., & Mheen, D. V. (2012). Treating addiction with cognitive-behavioral therapy: a thematic analysis of the experiences of therapists. *International Journal of Mental Health and Addicction*. doi:10.1007/s11469-010-9295-0. 1-14
- Schatz, M. T. (2017). *Training effects on recovering parents' self-efficacy to identify problems, solutions and resources to prevent internet addiction in youth*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Carolina: East Carolina University.
- Shan, X., Ou, Y., Ding, Y., Yan, H., Chen, J., Zhao, J., & Guo, W. (2021). Associations Between Internet Addiction and Gender, Anxiety, Coping Styles and Acceptance in University Freshmen in South China. *Frontiers in Psychiatry*, 12, 1-11. doi:10.3389/fpsy.2021.558080.
- Shek, D. T., & Leung H. (2013). Development of an integrated intervention model for Internet addiction in Hong Kong. *Intenational Journal of Child Adolescence Health*, 6(4), 475-486. <https://www.proquest.com/scholarly-journals/development-integrated-intervention-model/docview/1625518705/se-2?accountid=10527>
- Shek, D. T. L., Yu, L., Leung, H., Wu, F. K. Y., & Law, M. Y. M. (2016). Development, implementation, and evaluation of a multi-addiction prevention program for primary school students in Hong Kong: The B.E.S.T. Teen Program. *Asian Journal of Gambling Issues and Public Health*, 6(5), 1–17. <https://doi.org/10.1186/s40405-016-0014-z>
- Siyez, D. M., & Uz Baş, A. (2013). İnternet bağımlılığı ve psikososyal faktörler. M. Kalkan & C. Kaygusuz (Eds.), *İnternet bağımlılığı sorunlar ve çözümler* içinde (s. 115–149). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Spada, M. M. (2014). An overview of problematic internet use. *Addictive Behaviours*, 39(14), 3-6. doi: 10.1016/j.addbeh.2013.09.007.
- Spitzer, M. (2015). M-Learning? When it comes to learning, smartphones are a liability, not an asset. *Trends in Neuroscience ve Education*, 4, 87–89. <https://dx.doi.org/10.1016/j.tine.2015.11.004>
- Şimşek, N., Akça, N. K., & Şimşek, M. (2015). Lise öğrencilerinde umutsuzluk ve internet bağımlılığı. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 14(1), 7–14. <http://dx.doi.org/10.5455/pmb.1-1393401116>

- Tahiroğlu, A. Y., Çelik, G., Fettahoğlu, Ç., Yıldırım, V., Toros, F., Avcı, A., Özatalay, E., & Uzel, M. (2010). Psikiyatrik bozukluğu olan ve olmayan ergenlerde problemlili internet kullanımı. *Nöropsikiyatri Arşivi Dergisi*, 47, 241-246. doi:10.4274/npa.5452
- Taylan, H. H., & Işık, M. (2015). Sakarya’da ortaokul ve lise öğrencilerinde internet bağımlılığı. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume*, 10(6), 855-874. doi:10.7827/TurkishStudies.8286
- Turel, O., Mouttapa, M., & Donato, E. (2015). Preventing problematic internet use through video-based interventions: A theoretical model and empirical test. *Behaviour & Information Technology*, 34(4), 349-62. <https://doi.org/10.1080/0144929X.2014.936041>
- Türkiye İstatistik Kurumu [TUİK]. (2021). *Hanehalkı bilişim teknolojileri kullanımı araştırması raporu*. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1028 (Erişim tarihi: 23.01.2022).
- Yang, W., Morita, N., Zuo, Z., Kawaida, K., Ogai, Y., Saito, T., Hu, W. (2021). Maladaptive perfectionism and internet addiction among Chinese college students: a moderated mediation model of depression and gender. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(2748), 1-13. <https://doi.org/10.3390/ijerph18052748>.
- Yen, C. F., Yen, J., Ko, C., Wu, H., & Yang, M. (2007). The comorbid psychiatric symptoms of Internet addiction: Attention deficit and hyperactivity disorder (ADHD), depression, social phobia, and hostility. *Journal of Adolescent Health*, 41(1), 93-98. doi:10.1016/j.jadohealth.2007.02.002
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. Bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Young, K. S. (2015). The evolution of internet addiction disorder. C. Montag ve M. Reuter (Ed.). *Internet addiction neuroscientific approaches and therapeutical interventions* içinde (s. 3-17). Switzerland: Springer International Publishing.
- Young, K. S. (2007). Cognitive behavior therapy with internet addicts: Treatment, outcomes, and implications. *Cyber Psychology & Behavior*, 10(5), 671-679. <http://dx.doi.org/10.1089/cpb.2007.9971>
- Young, K. S., & Case, C. J. (2004). Internet abuse in the workplace: New trends in risk management. *Cyber Psychology and Behavior*, 7(1), 105-111. <https://doi.org/10.1089/109493104322820174>
- Zhou, N., & Fang, X. Y. (2015). Beyond peer contagion: Unique and interactive effects of multiple peer influences on Internet addiction among Chinese adolescents. *Computers in Human Behavior*, 50, 231-238. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.03.083>

Extended Abstract

In Turkey, the internet was used by private institutions and companies in the 1980s. Today, with the development of technology, cheap and easy access to the internet provides convenience to our lives by entering every house. According to the data of the Turkish Statistical Institute, while the internet usage of individuals between the ages of 6 and 15 was 50.8% in 2013, this rate increased to 82.7% in 2021. Looking at the statistics, it is seen that the use of the internet has become indispensable especially for the individual in the childhood and adolescence.

There are studies in the literature to determine the causes and risk factors of internet addiction. There are also studies that test the effectiveness of problematic internet use prevention programs. It is noteworthy that these studies especially focus on preventive services to prevent problematic internet use. There is no study in the literature that aims to determine the experiences of psychological counselors. Studies are mostly based on evaluation of services for students. Therefore, the aim of the current study is to determine the services offered by school counselors for students who exhibit problematic internet use

behavior. The research was carried out in the phenomenological research design, which is one of the qualitative research methods.

The participants of the study were determined by using the criterion sampling method, which is one of the purposive sampling methods. For this purpose, "Working with at least one student who exhibited problematic internet use behavior before" was determined as a criterion. Among the guidance teachers working in primary, secondary, high school and guidance and research centers in Denizli's central districts, 20 people who met the criteria were selected for the research. The data obtained were carried out with a semi-structured interview form. The interviews were audio-recorded by the researcher himself, with the permission of the participants. Face-to-face interviews lasted between 10-15 minutes.

Nine of the school counselors are male and eleven are female. It is seen that twelve of the participants completed their undergraduate education, seven of them completed their graduate education and one of them completed their doctorate education. According to the institution they work, five of them work in the guidance and research center, one in the kindergarten, four in the primary school, four in the secondary school and six in the high school.

One way to increase reliability in qualitative research is peer review, and the current research used expert assessment. The similarity rate of the content analysis results obtained from the experts was calculated as 81.25%.

Findings from the study are as follows: Three of the participants stated that they did not use any therapeutic approach. It has been determined that school counselors who try to serve by adhering to a certain approach mostly prefer solution-oriented therapy, then the behavioral approach, and then the cognitive approach. When we look at the reasons why the participants prefer these approaches, it is seen that the developmental periods and characteristics of the students in the school they work in are in the first place. It is remarkable that knowledge and skill adequacy are taken into account in the therapeutic approach used in the second row.

It is seen that confrontation is among the psychological counseling skills and techniques most used by the participants. The subjects that the participants had difficulty in working with problematic students; It was determined that they were collected under the themes of "student-related factors", "parent-related factors" and "school-related factors". All of the participants stated that the family should take part in the psychological counseling process with the student. It was determined that the reasons for including the family while working with students with problematic internet use were gathered under the themes of ensuring cooperation with the student and benefiting from the family's supervisory role.

It was determined that the participants were working on the curriculum in their schools. It was determined that they rearranged the studies according to the target audience to which the service was offered. In addition, it has been determined that they work in accordance with the purpose of the service and that they revise their work according to the material used in schools. Made works; It is carried out in the focus of the curriculum and includes information about the TBM project, seminars, EBA presentations and cybercrime. It has been determined that the studies are carried out for students, parents and school teacher-administrators. According to the number of people served, it was determined that group guidance and individual guidance were provided the most.

As a result, it has been observed that school counselors mostly conduct group guidance studies and seminars on problematic internet use. In addition, it has been determined that primary preventive services are given priority in studies. This result reveals the necessity of identifying students who are at risk for problematic internet use and providing services to this group.

In addition to these strong features of the research, there are also some limitations. The fact that the similarity ratio between the encoders of the data obtained in the study is very close to the lower limit is a limitation of the study. For this reason, it is thought that it will be important to conduct new studies with a sample of participants from different provinces in order to reflect the general situation.